

УДК 338

Роль фінансового планування та прогнозування у забезпеченні фінансової стійкості підприємства

Сердюков К.Г.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів і кредиту
Харківського інституту фінансів
Київського національного торговельно-економічного університету

Великий Ю.М.

кандидат економічних наук,
професор кафедри фінансів і кредиту
Харківського інституту фінансів
Київського національного торговельно-економічного університету

Леснікова К.С.

студентка
Харківського інституту фінансів
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті розглянуто, яку роль відіграє фінансове планування та прогнозування у забезпеченні фінансової стійкості підприємства. Описано головні завдання фінансового планування та прогнозування підприємства. Статтю присвячено актуальним питанням фінансового планування та прогнозування діяльності підприємства в аспекті теоретичного обґрунтування. Досліджено характерні риси та принципи фінансового планування та фінансового прогнозування. Обґрунтовано значення та доцільність фінансового планування і прогнозування як одного з альтернативних фінансових інструментів, які забезпечують фінансову стійкість підприємства.

Ключові слова: фінансове планування, фінансове прогнозування, фінансова стійкість, діяльність підприємства, фінансові інструменти, забезпечення стійкості.

Сердюков К.Г., Великий Ю.М., Лесникова К.С. РОЛЬ ФИНАНСОВОГО ПЛАНИРОВАНИЯ И ПРОГНОЗИРОВАНИЯ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье рассмотрено, какую роль играет финансовое планирование и прогнозирование в обеспечении финансовой устойчивости предприятия. Описаны главные задачи финансового планирования и прогнозирования предприятия. Статья посвящена актуальным вопросам финансового планирования и прогнозирования деятельности предприятия в аспекте теоретического обоснования. Исследованы характерные черты и принципы финансового планирования и финансового прогнозирования. Обоснованы значение и целесообразность финансового планирования и прогнозирования как одного из альтернативных финансовых инструментов, обеспечивающих финансовую устойчивость предприятия.

Ключевые слова: финансовое планирование, финансовое прогнозирование, финансовая устойчивость, деятельность предприятия, финансовые инструменты, обеспечение устойчивости.

Serdiukov K.G., Velykyi Yu.M., Lesnikova K.S. THE ROLE OF FINANCIAL PLANNING AND FORECASTING TO ENSURE THE FINANCIAL SUSTAINABILITY OF THE ENTERPRISE

The article considers the role of financial planning and forecasting to ensure the financial sustainability of the enterprise. Describe the main objectives of financial planning and forecasting enterprise. The article is devoted to topical issues of financial planning and forecasting activities of the enterprise in the aspect of theoretical justification. Investigated the characteristic features and principles financial planning and financial forecasting. Outlined the importance and usefulness of financial planning and forecasting as one of alternative financial instruments, ensuring the financial sustainability of the enterprise.

Keywords: financial planning, financial forecasting, financial sustainability, enterprise activity, financial instruments, sustainability.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасних умовах функціонування підприємств, що характеризуються невизначеністю і високою динамічністю зовнішнього середовища, виникає об'єктивна необхідність

застосування ефективного фінансового планування та прогнозування діяльності підприємств. Без використання цих інструментів у діяльності підприємства важко забезпечити стійкий фінансовий стан у майбутньому, сфор-

мувати достатній обсяг фінансових ресурсів на розвиток за мінімальних витрат, а отже, досягти конкурентоспроможності на ринку. За допомогою фінансового планування та прогнозування конкретизуються намічені прогнози, визначаються взаємопов'язані завдання і послідовність їх реалізації у досягненні обраної мети. Важливість і актуальність усіх зазначених питань зумовили значний інтерес і увагу вчених до вивчення фінансового планування та прогнозування діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання організації фінансового планування висвітлюються у роботах вітчизняних і зарубіжних вчених, таких як М.Д. Білик, О.С. Білосова, І.А. Бланк, Є.Є. Іонін, В.Й. Плиса, Р. Брейлі, Ю. Брігхем, Дж.Д. Ван Хорн, С. Росс та ін. Дослідженням окремих аспектів фінансового прогнозування займалися такі українські вчені, як П.К. Бечко, О.Г. Біла, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк, І.М. Вахович, З.В. Герасимчук, Б.С. Гузар, Н.М. Давиденко, С.М. Колотуха, О.Є. Кузьмін, В.С. Марцин, О.О. Непочатенко, І.Б. Олексів, А.М. Поддєрьогін, Т.В. Проказа, І.П. Ткаченко та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Відзначаючи вагомий внесок науковців у цій сфері, варто зауважити, що окремі аспекти фінансового планування та прогнозування діяльності підприємств потребують подальшого дослідження. Зокрема, це стосується розкриття місця, ролі та функцій фінансового планування і прогнозування у забезпеченні фінансової стійкості підприємств, методичного забезпечення формування системи інтегрованого фінансового планування.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – дослідити сутність фінансового планування та прогнозування, визначити їх цілі та завдання, виявити спільні риси і відмінні ознаки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Планування і прогнозування є однією із найважливіших ланок управління підприємством. Недооцінка планування і прогнозування у ринковій економіці приводить до невиправданих економічних втрат, а інколи – і до банкрутства. При цьому особливо зростає роль фінансового планування, яке забезпечує стійкий стан підприємства в умовах, коли воно самостійно формує і використовує фінансові ресурси, несе відповідальність перед інвесторами, кредиторами, державою.

Процес фінансового планування та прогнозування підприємницької діяльності забезпе-

чує ефективне функціонування підприємства. Фінансове прогнозування є етапом фінансового планування, тобто ці два показники тісно пов'язані між собою, але мають відмінність у тому, що характеризують різні форми підприємницької діяльності.

Безліч науковців по-різному трактують ці два фінансових поняття (табл. 1, табл. 2). Для аналізу розвитку вітчизняної економіки та побудови фінансової політики важливо мати чітке поняття про фінансове планування, яке в загальному розумінні є процесом, що передуює формуванню, розподілу і використанню фінансових ресурсів.

Планування діяльності підприємства – це процес розроблення плану, який виявить основні цілі підприємницької діяльності та методи досягнення поставлених цілей. Планування передбачає практичну дію – прийняття та здійснення управлінських рішень, а прогнозування являє собою прогноз на майбутні події розвитку підприємництва.

Мета фінансового планування формується на підставі обраних критеріїв реалізації фінансових рішень, які, як правило, спрямовані на максимізацію продажів, прибутку, власності власників підприємства. Аналіз наукової літератури свідчить, що мета фінансового планування може бути сформульована як:

- 1) забезпечення оптимальних можливостей господарської діяльності підприємства;
- 2) визначення можливих обсягів надходжень і витрачання грошових коштів у плановому періоді;
- 3) обґрунтування можливостей фінансування передбачуваних економічних, технічних і соціальних проектів та оцінка їх ефективності з урахуванням кінцевих фінансових результатів;
- 4) підвищення ефективного використання короткострокових і довгострокових фінансових ресурсів.

Узагальнивши наведені визначення, сформулюємо мету фінансового планування діяльності підприємства як формування оптимальних фінансових можливостей досягнення мети підприємства на певному етапі його діяльності [8, с. 145].

Вихідним (початковим) етапом планування є прогнозування. Прогнози й орієнтири відіграють важливу роль у фінансовому плануванні. Підприємство повинно прогнозувати обсяг продажу, витрати, пов'язані з ним, у розрізі найважливіших видів продукції, потребу в джерелах фінансування, величину грошових потоків тощо. Прогнозування як один із методів управління на підприємстві не зводиться

лише до розрахунку орієнтирів за критеріями, що мають кількісний вимір. Його варто розуміти ширше, зокрема, як метод виявлення оптимальних варіантів дій на підприємстві.

У такому розумінні прогнозування тісно пов'язане з перспективним аналізом, оскільки кінцевий варіант дій вибирається після розгляду і порівняльного аналізу різних варіантів, у тому числі й альтернативних.

Фінансове планування і прогнозування – це невід'ємний складник процесу внутрішнього управління фінансами підприємства.

За своєю сутністю планування і прогнозування – це передбачення (план, прогноз), засноване на пізнанні законів економічного розвитку, аналізі та синтезі, економіко-математичному моделюванні економічних процесів, тоді як план – це постановка конкретної мети та напрямів і заходів її досягнення, характерними рисами якого є конкретність показників, визначеність за обсягами кінцевих результатів. Прогноз же являє собою науково обґрунтовані напрями економічного і соціального розвитку підприємства на перспективу

Таблиця 1

Трактування поняття «фінансове планування» різними науковцями

Автор	Фінансове планування – це	Ключові слова
Шелудько В.М. [13, с. 392]	Процес системи фінансових планів, який полягає у визначенні фінансових цілей, встановленні ступеня відповідності цих цілей поточному фінансовому стану підприємства та формуванні послідовності дій, спрямованих на досягнення поставлених цілей.	процес
Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. [2, с. 155]	Науковий процес обґрунтування на певний період руху фінансових ресурсів підприємства і відповідних фінансових відносин.	Науковий процес
Поддєрьогін А.М. [9, с. 409]	Процес визначення обсягу фінансових ресурсів за джерелами формування і напрямками їх цільового використання згідно з виробничими та маркетинговими показниками підприємства у плановому періоді.	процес
Савчук В.П. [6, с. 187]	Управління процесом утворення, розподілу, перерозподілу і використання фінансових ресурсів на підприємстві, яке реалізується в деталізованих фінансових планах.	управління процесом
Лігоненко Л.О. [15, с. 437]	Обґрунтування планів у сфері фінансової діяльності підприємства, які стосуються створення, розподілу, перерозподілу та використання фінансових ресурсів.	обґрунтування планів
Отже, фінансове планування – це процес визначення обсягу фінансових ресурсів за джерелами формування і напрямками їх цільового використання згідно з виробничими та маркетинговими показниками підприємства у плановому періоді.		

Таблиця 2

Трактування поняття «фінансове прогнозування» різними науковцями

Автор	Фінансове прогнозування – це	Ключові слова
Фінансове прогнозування, його зміст і значення [12]	дослідження конкретних перспектив розвитку фінансів суб'єктів господарювання і суб'єктів влади в майбутньому, науково обґрунтоване припущення про обсяги і напрями використання фінансових ресурсів на перспективу.	дослідження перспектив
Bookwu.net [10]	передбачення можливого фінансового становища держави або суб'єкта господарювання, обґрунтування показників фінансових планів.	передбачення
Л.І. Бровко, О.А. Чепіга [11]	механізм використання специфічних способів для розрахунку основних фінансових показників.	механізм
Прогнозування основних фінансових показників малих підприємств [5]	дослідження і розроблення можливих шляхів розвитку фінансів малого підприємства у перспективі.	дослідження і розроблення шляхів
Отже, фінансове прогнозування – це процес розроблення прогнозів, який на основі наукових методів передбачає майбутні дії та рішення підприємства.		

(3, 5 і більше років), передбачення на перспективу з певною невизначеністю.

Основними функціями фінансового прогнозування є:

1) науковий аналіз фінансових процесів і тенденцій;

2) дослідження об'єктивного розвитку фінансів підприємств у конкретних умовах у певний період;

3) оцінювання об'єкта прогнозування (величини капіталу, обсягу продажів, фінансових результатів, інвестицій, курсу цінних паперів, показників фінансового стану тощо);

4) виявлення альтернатив розвитку фінансів підприємства;

5) нагромадження наукового матеріалу для обґрунтованого вибору певних фінансових рішень [12].

Прогнозування і планування відрізняються між собою за:

1) періодом передбачення;

2) ступенем конкретності;

3) ступенем визначеності;

4) вірогідністю здійснення.

У сучасних умовах комерційні підприємства складають бізнес-плани. Бізнес-план передбачає декілька напрямів планування, які відрізняються поставленими цілями та методами складання бізнес-планів. Вчений-економіст О.О. Бурлаков виділяє три типи бізнес-планів:

1) поточний бізнес-план діяльності функціонуючого підприємства;

2) інвестиційний бізнес-план реалізації бізнес-проекту;

3) проблемний (стратегічний) бізнес-план перспективного розвитку підприємства [1].

Основними завданнями фінансового планування є раціональне розміщення капіталу, ефективна діяльність, фінансова стійкість, платоспроможність та кредитоспроможність підприємства, забезпечення ресурсного збалансування кругообігу виробничих фондів.

Виділяють декілька основних принципів та основні функції (рис. 1).

Розроблення фінансових планів та прогнозів є дуже важливою складовою части-

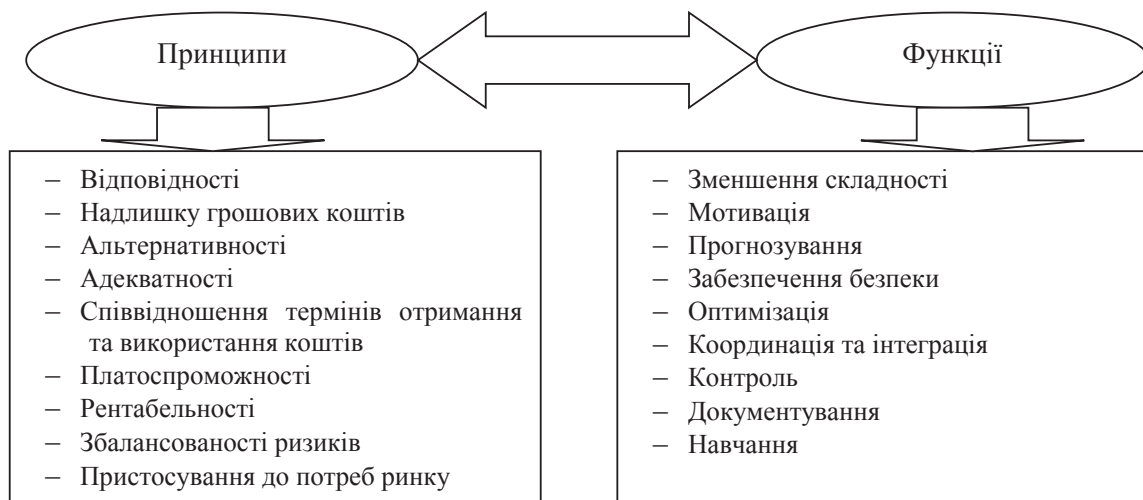

Рис. 1. Основні принципи та основні функції фінансового планування [4]

Таблиця 3

Зміст відмінних ознак систем прогнозування та планування [7]

Найменування відмінної ознаки	Характеристика відмінної ознаки	
	Система прогнозування	Система планування
Вихідні дані	Менш достовірні	Більш достовірні
Міра повноти використовуваних вихідних даних	Менш повна	Більш повна, а інколи досить достовірні
Вживані математичні методи	Прогностичні, які дають досить укрупнений результат	Строгіші і точніші
Масштаб використання графічних методів	Досить великий	Досить обмежений
Об'єкти розгляду	Більш укрупнені	Досить диференційовані
Нормативне забезпечення	Відсутнє або порівняно низьке	Частково є або порівняно високе
Характер використання	Імовірнісний	Нормативний детермінований

ною фінансової роботи підприємства. Воно є механізмом визначення подальших дій, які спрямовані на формування та використання фінансових ресурсів. Фінансове планування та прогнозування пов'язане як із запобіганням помилкових дій, так і зі зменшенням кількості невикористаних можливостей, що приводить до поліпшення фінансового стану підприємства, допомагає завойовувати нові позиції на ринку, в тому числі і фінансовому.

У результаті дослідження виявлено, що між фінансовим плануванням та фінансовим прогнозуванням існує істотна різниця, але ці процеси мають між собою тісний зв'язок, доповнюють один одного і, як наслідок, допомагають вирішувати стратегічні завдання підприємств країни.

Зміст відмінних ознак систем фінансового прогнозування та планування приведений у табл. 3.

Але прогнозування та планування не можна протипоставити одне одному, тому що вони тісно пов'язані між собою одними цілями та завданнями і доповнюють одне одного. І фінансове прогнозування, і планування належать до стратегічного управління. Планування, як і прогнозування, – це передбачення, одержання інформації про майбутні процеси. Тільки прогнозування за часом передуює плануванню, яке частіше базується на прогнозних розробках.

Ефективне фінансове планування та прогнозування діяльності суб'єктів підприємництва є гарантією фінансової стійкості, рентабельності, платоспроможності підприємства та ліквідності боргових зобов'язань. Дотримання усіх завдань і принципів планування

діяльності підприємства, розроблення стратегії управління підприємством забезпечать стабільність функціонування та високий рівень конкурентоспроможності.

Висновки з цього дослідження. Дослідження впливу процесу планування та прогнозування на стійкість підприємства дає нам змогу дійти висновку, що ефективна діяльність підприємства не може бути забезпечена без цих двох механізмів. Зазначимо, що процес планування та прогнозування повинен використовувати всі сучасні методи, враховувати сукупність показників економічного, виробничого, соціального напрямку діяльності та забезпечувати ефективно розроблення стратегії розвитку підприємства як головного об'єднувача стійкості діяльності та механізму процесу планування і прогнозування у єдине ціле.

Підсумовуючи наше дослідження, можна стверджувати, що сьогодні фінансове планування та прогнозування є фінансовими інструментами, які використовуються підприємствами для налагодження фінансової діяльності та підвищення власної рентабельності і платоспроможності як одних із найбільш важливих показників міцного фінансового стану суб'єкта господарювання. Приділяючи більше уваги фінансовому плануванню та прогнозуванню, можна досягти зміцнення фінансової стабільності підприємства за умови виконання прогнозованих бюджетом обсягів операційної та інвестиційної діяльності на засадах фінансової стійкості, створення передумов для отримання чистого прибутку, достатнього для самокупності та самофінансування підприємства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бурлаков О.О. Становлення фінансового планування підприємств в Україні / О.О. Бурлаков // Вісник ЖДТУ. – 2012. – № 1(59). – С. 251-253.
2. Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. Фінансовий менеджмент: Підручник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 520 с.
3. Лігоненко Л.О., Гуляєва Н.М., Гриню Н.А., Ситник Г.В., Докієнко Л.М. Фінанси підприємства: Підручник / Київський національний торговельно-економічний ун-т. – К., 2007. – 491 с.
4. Поняття фінансового планування та його завдання, принципи та методи [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.finalearn.com/lifers-1416-1.html>
5. Прогнозування основних фінансових показників малих підприємств [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://kykiduki.at.ua/publ/menedzhment/pidruchnik_finansovij_menedzhment/prognozuvannja_osnovnikh_finansovikh_pokaznikiv_malikh_pidpriemstv/13-1-0-490
6. Савчук В.П. Финансовый менеджмент предприятий: прикладные вопросы с анализом деловых ситуаций. – К.: Издательский дом «Максимум», 2001. – 301 с.
7. Ставерська Т.О. Принципи і процедури фінансового планування і прогнозування на підприємстві / Т.О. Ставерська // Науково-виробничий журнал: Держава та регіони. – 2011. – № 5. – С. 167-170.

8. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: [навч. посіб.] / О.О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2012.
9. Фінанси підприємства: Підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – 6. вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.
10. Фінансове планування і прогнозування [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://bookwu.net/book_finansi_978/16_3.3.finansove-planuvannya-i-prognozuvannya
11. Фінансове прогнозування у системі фінансового забезпечення сільськогосподарського підприємства [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/11_2015/47.pdf
12. Фінансове прогнозування, його зміст і значення [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://om.net.ua/14/14_9/14_91376_finansovoe-prognozirovanie-ego-soderzhanie-i-znachenie.html
13. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: Підручник. – К.: Знання, 2006. – 439 с.